

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/94/2002

WYBORY SAMORZĄDOWE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Za cztery miesiące odbędą się wybory samorządowe. Posłowie zdecydowali, że będziemy wybierać bezpośrednio nie tylko radnych, ale także wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Na scenie politycznej trwają przedkoalicyjne dyskusje i polityczne przetargi, niemniej jednak ciągle nie jest jasne, spośród jakich ugrupowań i koalicji obywatele faktycznie będą wybierać. Niektóre ugrupowania próbują łączyć swoje siły na szczeblu ogólnopolskim, inne zapowiadają tworzenie tylko lokalnych koalicji.

Sondaż majowy¹ nie przyniósł w zasadzie żadnych zmian w poziomie zainteresowania wyborami do samorządów. Podobnie jak w kwietniu niespełna połowa ankietowanych (47%) deklaruje, że jest zainteresowana wyborami, a połowa (51%) nie wykazuje zainteresowania.

Tabela 1

W tym roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich. Czy Pana(ia) wybory te:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VIII '98	IX '98	I '02	IV '02	V '02
	w procentach				
- bardzo interesują	11	15	8	11	11
- raczej interesują	39	48	34	35	36
- raczej nie interesują	24	23	31	27	27
- zupełnie nie interesują	23	12	23	23	24
Trudno powiedzieć	3	2	4	4	2

Najmniejsze zainteresowanie wyborami samorządowymi deklarują najmłodszy respondenci - w grupie osób do 24 roku życia 67% stwierdziło, że te wybory ich nie interesują. Jest oczywiste, że zainteresowanie wyborami rośnie wraz z poziomem wykształcenia - największe jest wśród osób z wykształceniem wyższym (65%), najmniejsze -

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (144) przeprowadzono w dniach 10-13 maja 2002 roku na liczącej 1047 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

wśród mających wykształcenie podstawowe (36%). W grupach społeczno-zawodowych najbardziej interesują się nimi przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla, najmniej zaś - robotnicy (zarówno wykwalifikowani, jak i niewykwalifikowani), a wśród biernych zawodowo: uczniowie i studenci, gospodynie domowe oraz osoby bezrobotne.

Interesująco kształtuje się deklarowane zainteresowanie wyborami w zależności od miejsca zamieszkania respondentów. Tam, gdzie obywatele mogą bezpośrednio obserwować efekty wyborów, czyli w mniejszych miejscowościach, zainteresowanie głosowaniem jest wyraźnie wyższe niż w dużych miastach, gdzie wybory samorządowe mają bardziej anonimowy charakter i w większym stopniu dokonują się według klucza partyjnego, przez co dla wyborcy w zasadzie niewiele różnią się np. od wyborów parlamentarnych.

Tabela 2

Miejsce zamieszkania	W tym roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich. Czy Pana(ia) wybory te:		
	interesują	nie interesują	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wieś	52	46	2
Miasto do 20 tys. mieszkańców	58	42	1
Miasto od 20 do 100 tys.	42	54	3
Miasto od 101 do 500 tys.	40	59	1
Miasto powyżej 501 tys. mieszkańców	35	62	3

Nadchodzące wybory wzbudzają nieco większe zainteresowanie respondentów o lewicowych poglądach politycznych (65%), niż tych, którzy deklarują opcję prawicową (56%). Jednak generalnie badani mający wykrystalizowane poglądy polityczne (a także określone preferencje partyjne) są dużo bardziej niż pozostali zainteresowani udziałem w wyborach.

Wśród potencjalnych elektoratów partyjnych największe zainteresowanie wyborami deklarują zwolennicy PO, SLD i LPR, najmniejsze zaś - sympatycy Samoobrony i UP.

Tabela 3

W tym roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich. Czy Pana(ią) wybory te:	Elektoraty partii politycznych						
	PSL	PO	PiS	SLD	LPR	Samo- obrona	UP
	w procentach						
- interesują	64	70	66	69	69	58	54
- nie interesują	36	28	30	30	31	39	47
Trudno powiedzieć	0	2	4	1	0	4	0

Zdecydowana większość Polaków (66%) niezmiennie popiera wprowadzone w obecnej ordynacji bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Tylko 7% badanych wolałoby - tak jak dotychczas - wybierać radnych, którzy potem dokonywaliby wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Ponad jedna piąta respondentów (22%) ma obojętny stosunek do sposobu wyboru władz samorządowych.

Tabela 4

Dotychczas w wyborach samorządowych mieszkańcy wybierali radnych, a radni wybierali zarząd gminy (miasta) oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta). A jak Pan(i) wolał(a)by wybierać w swojej gminie (mieście)?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	I 2002	IV 2002	V 2002
	w procentach		
Wolał(a)bym tak jak dotychczas wybierać tylko radnych, którzy potem wybiorą wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	10	11	7
Wolał(a)bym bezpośrednio wybierać nie tylko radnych, ale i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	64	68	66
Jest mi to obojętne	20	16	22
Trudno powiedzieć	6	5	5

Długo trwały dyskusje na temat kształtu drugiej tury bezpośrednich wyborów na stanowiska wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Najsilniejsze ugrupowanie koalicji rządzącej (SLD) proponowało, by w razie nieosiągnięcia przez zwycięzcę pierwszej tury ponad połowy głosów (co byłoby raczej normą niż czymś wyjątkowym) ostateczny wybór powierzyć radnym, którzy wybieraliby spośród kandydatów uzyskujących w pierwszej turze ponad 15% głosów. Zdaniem wnioskodawców, ten tryb wyborów pozwoliłby uniknąć sytuacji, w której nowo wybrany wójt (burmistrz, prezydent miasta) reprezentowałby

przeciwą opcję polityczną niż większość radnych, co mogłoby prowadzić do konfliktów, a nawet paraliżu pracy samorządu. Przeciwnicy tej propozycji zauważali, że pomysł ten wynika raczej z pragmatyki politycznej - ma przede wszystkim ułatwić SLD obsadzenie tych stanowisk własnymi kandydatami, a w zasadzie jest sprzeczny z ideą wyborów bezpośrednich.

Ostatnio posłowie niewielką przewagą głosów zdecydowali, że odbędą się dwie tury głosowania, podczas których to obywatele ostatecznie przesądzą o tym, który z kandydatów zostanie wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta). Decyzja parlamentu jest zgodna z oczekiwaniami społecznymi. Połowa ankietowanych (51%) mając do wyboru różne proponowane warianty drugiej tury wyborów poparła właśnie wybory bezpośrednie. Tylko 5% ankietowanych jest za tym, by wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dokonywali radni spośród kandydatów, których w pierwszej turze poparło co najmniej 15% głosujących. Co jedenasty respondent (9%) opowiada się za tym, żeby takiego wyboru dokonywali radni spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali najwięcej głosów. Część badanych (15%) sądzi, iż w ogóle nie należy przeprowadzać drugiej tury, a nowym wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) powinien zostać zwycięzca pierwszej tury, nawet jeśli nie uzyskał poparcia ponad połowy głosujących.

	CBOS
Gdyby w wyborach bezpośrednich wygrywający w pierwszej turze kandydat na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nie uzyskał ponad połowy głosów, to jak, Pana(i) zdaniem, powinny przebiegać dalsze wybory? Czy:	
◆ wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów	9%
◆ wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali poparcie co najmniej 15% wyborców	5%
◆ powinna odbyć się druga tura bezpośrednich wyborów, podczas których wyborcy wybraliby wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów	51%
◆ Nowym wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) powinien zostać zwycięzca pierwszej tury, nawet jeśli nie uzyskał poparcia ponad połowy głosujących	15%
Trudno powiedzieć	20%

W elektoratach partyjnych nawet wśród wyborców SLD większość opowiedziała się za bezpośrednim trybem wyborów wójta (burmistrza, prezydenta miasta) także w drugiej turze wyborów. Rozwiązanie to najsilniej poparli zwolennicy Samoobrony, PO i PSL.

Tabela 5

Gdyby w wyborach bezpośrednich wygrywający w pierwszej turze kandydat na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nie uzyskał ponad połowy głosów, to jak, Pana(i) zdaniem, powinny przebiegać dalsze wybory? Czy:	Elektoraty partii politycznych						
	LPR	PO	PSL	PiS	Samoobrona	SLD	UP
	w procentach						
- wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów	11	16	6	7	2	10	15
- wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali poparcie co najmniej 15% wyborców	9	4	11	13	1	5	5
- powinna odbyć się druga tura bezpośrednich wyborów, podczas których wyborcy wybraliby wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów	47	68	62	58	69	59	48
- nowym wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) powinien zostać zwycięzca pierwszej tury, nawet jeśli nie uzyskał poparcia ponad połowy głosujących	12	4	11	6	20	18	20
Trudno powiedzieć	21	8	10	16	9	8	13

Za bezpośrednimi wyborami wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) najbardziej zdecydowanie opowiadają się respondenci z najmniejszych miast (57%) oraz wsi (53%), natomiast opcje przeciwne znalazły relatywnie najwięcej zwolenników wśród mieszkańców największych aglomeracji. Jednak w tym wymiarze różnice w poglądach na te kwestie nie są duże.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. W tym roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich. Czy Pana(ia) wybory te:

	(%)			
	interesują	nie interesują	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	51	2	1044
Płeć				
Mężczyźni	52	47	2	500
Kobiety	42	55	3	544
Wiek				
18-24 lat	33	67	0	158
25-34	41	58	1	189
35-44	53	45	2	184
45-54	55	43	2	223
55-64	54	43	3	116
65 lat i więcej	43	53	5	174
Miejsce zamieszkania				
Wieś	52	46	2	381
Miasto do 20 tys.	58	42	1	135
20-100 tys.	42	54	3	202
101-500 tys.	40	59	1	198
501 tys. i więcej mieszk.	35	62	3	128
Wykształcenie				
Podstawowe	36	60	4	291
Zasadnicze zawodowe	47	52	1	275
Średnie	48	50	1	349
Wyższe	65	34	2	129
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	66	33	1	68
Prac.umysł.niż.szczebła	64	33	3	88
Pracownicy fiz.- umysł.	47	53	0	91
Robotnicy wykwalifikowani	41	59	0	86
Robotnicy niewykwalifik.	44	56	0	38
Rolnicy	58	42	0	53
Pracujący na własny rach.	59	38	3	44
Bierni zawodowo				
Renciści	43	55	2	122
Emeryci	45	48	7	174
Uczniowie i studenci	34	66	0	83
Bezrobotni	38	62	0	153
Gospodynie domowe i inni	37	60	3	42
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	56	43	1	165
spółce właścicieli	50	47	3	63
prywatnych i państwa	53	47	1	185
sekt. pryw. poza rolnict.	58	42	0	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	33	66	1	126
300-399	45	55	1	101
400-599	49	49	2	200
600-800	52	46	2	156
Powyżej 800 zł	55	43	2	152
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	60	1	363
Średnie	49	48	3	476
Dobre	56	42	2	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	55	42	2	55
Raz w tygodniu	50	47	3	534
1-2 razy w miesiącu	44	52	3	167
Kilka razy w roku	39	60	1	195
W ogóle nie uczestniczy	40	60	0	91
Poglądy polityczne				
Lewica	65	35	0	286
Centrum	42	56	2	274
Prawica	56	42	2	206
Trudno powiedzieć	25	71	4	277

Tabela 2. Dotychczas w wyborach samorządowych mieszkańcy wybierali radnych, a radni wybierali zarząd gminy (miasta) oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta).
A jak Pan(i) wolał(a)by wybierać w swojej gminie (mieście)?
1 - Wolał(a)bym tak jak dotychczas wybierać tylko radnych, którzy potem wybiorą wójta (burmistrza, prezydenta miasta); 2 - Wolał(a)bym bezpośrednio wybierać nie tylko radnych, ale i wójta (burmistrza, prezydenta miasta); 3 - Jest mi to obojętne

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	66	22	5	1047
Płeć					
Mężczyźni	6	72	17	4	500
Kobiety	8	60	26	6	547
Wiek					
18-24 lat	2	70	25	3	162
25-34	8	72	16	3	189
35-44	8	74	16	3	184
45-54	7	65	22	6	223
55-64	10	63	22	5	116
65 lat i więcej	9	51	29	10	174
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	73	16	4	384
Miasto do 20 tys.	4	84	10	3	135
20-100 tys.	7	54	30	9	202
101-500 tys.	6	55	35	4	198
501 tys. i więcej mieszk.	13	63	18	7	128
Wykształcenie					
Podstawowe	6	58	30	6	291
zasadnicze zawodowe	10	66	19	6	275
Średnie	6	70	21	4	352
Wyższe	9	75	11	5	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	85	6	4	68
Prac. umysł. niż. szczebla	8	71	17	4	88
Pracownicy fiz.- umysł.	7	63	29	1	91
Robotnicy wykwalifikowani	10	73	15	3	86
Robotnicy niewykwalifik.	3	78	14	4	38
Rolnicy	2	87	11	0	53
Pracujący na własny rach.	12	75	2	10	44
Bierni zawodowo					
Renciści	6	61	23	9	122
Emeryci	11	51	30	8	174
Uczniowie i studenci	0	68	32	0	87
Bezrobotni	8	62	24	6	153
Gospodynie domowe i inni	6	58	26	10	42
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	8	73	16	3	165
spółce właścicieli	7	68	20	5	63
prywatnych i państwa	8	76	13	3	185
sekt. pryw. poza rolnict.	3	86	11	0	58
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	7	70	17	6	126
300-399	10	57	29	5	101
400-599	8	67	22	3	200
600-800	5	72	18	5	156
Powyżej 800 zł	10	73	16	1	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	64	22	6	363
Średnie	7	66	22	5	476
Dobre	7	69	20	3	208
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	56	27	5	55
Raz w tygodniu	8	67	20	5	537
1-2 razy w miesiącu	6	62	24	8	167
Kilka razy w roku	3	71	22	4	195
W ogóle nie uczestniczy	10	63	22	5	91
Poglądy polityczne					
Lewica	7	74	14	5	286
Centrum	6	72	19	4	274
Prawica	9	71	15	5	206
Trudno powiedzieć	7	49	36	7	280

Tabela 3. Gdyby w wyborach bezpośrednich wygrywający w pierwszej turze kandydat na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nie uzyskał ponad połowy głosów, to jak Pana(i) zdaniem, powinny przebiegać dalsze wybory? Czy: 1 - wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów; 2 - wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinni dokonać radni spośród kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali poparcie co najmniej 15% wyborców; 3 - powinna odbyć się druga tura bezpośrednich wyborów, podczas których wyborcy wybraliby wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów; 4 - nowym wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) powinien zostać zwycięzca pierwszej tury, nawet jeśli nie uzyskał poparcia ponad połowy głosujących

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	5	51	15	20	1047
Płeć						
Mężczyźni	8	4	58	14	16	500
Kobiety	10	6	45	15	24	547
Wiek						
18-24 lat	3	7	59	11	20	162
25-34	10	4	53	22	10	189
35-44	8	4	58	16	14	184
45-54	11	7	48	13	21	223
55-64	9	5	49	13	24	116
65 lat i więcej	11	4	39	11	36	174
Miejsce zamieszkania						
Wieś	8	6	53	13	20	384
Miasto do 20 tys.	6	4	57	24	10	135
20-100 tys.	9	5	45	10	32	202
101-500 tys.	9	6	52	16	17	198
501 tys. i więcej mieszk.	15	4	47	15	18	128
Wykształcenie						
Podstawowe	7	4	39	16	34	291
Zasadnicze zawodowe	9	8	51	15	17	275
Średnie	9	3	59	15	15	352
Wyższe	13	6	56	14	11	129
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	12	8	60	14	6	68
Prac. umysł. niż. szczebla	10	2	55	16	17	88
Pracownicy fiz.- umysł.	9	0	59	16	16	91
Robotnicy wykwalifikowani	5	10	48	20	17	86
Robotnicy niewykwalifik.	9	2	62	15	12	38
Rolnicy	9	4	59	12	16	53
Pracujący na własny rach.	13	7	61	10	9	44
Bierni zawodowo						
Renciści	9	5	47	7	32	122
Emeryci	11	2	39	14	33	174
Uczniowie i studenci	0	11	64	11	14	87
Bezrobotni	10	6	42	21	22	153
Gospodynie domowe i inni	8	3	53	18	18	42
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	9	5	55	17	14	165
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	8	3	62	9	18	63
sekt. pryw. poza rolnict.	11	6	56	16	11	185
prywatnym gosp. rolnym	9	4	61	11	15	58
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	6	4	50	18	23	126
300-399	11	6	45	18	20	101
400-599	9	3	57	12	18	200
600-800	6	4	51	17	22	156
Powyżej 800 zł	14	4	53	15	14	152
Ocena własnych war. mater.						
Złe	6	5	47	15	26	363
Średnie	10	5	51	15	19	476
Dobre	11	6	56	13	14	208
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	7	3	48	12	30	55
Raz w tygodniu	9	5	52	15	19	537
1-2 razy w miesiącu	8	7	50	13	22	167
Kilka razy w roku	5	5	52	18	20	195
W ogóle nie uczestniczy	17	3	46	14	20	91
Poglądy polityczne						
Lewica	10	6	54	19	11	286
Centrum	10	4	57	17	12	274
Prawica	10	5	56	14	16	206
Trudno powiedzieć	6	5	38	9	42	280